

รายงานการประชุมสมาคมกฎหมายภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก (LAWASIA) ครั้งที่ 39

ของคณะผู้แทนเนติบัณฑิตยสภา

ระหว่างวันที่ 14-16 กันยายน 2569

ณ โรงแรม The Plaza Seoul, Autograph Collection และ

โรงแรม Hotel Koreana กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี

รายงานฉบับนี้แบ่งออกเป็นสามส่วน ส่วนที่หนึ่งกล่าวถึงการเข้าร่วมของนางสันทนี ดิษยบุตร ในฐานะผู้แทนของเนติบัณฑิตยสภาในการประชุมคณะกรรมการประจำปีของ LAWASIA (LAWASIA Annual Council Meeting) เมื่อช่วงเช้าวันที่ 14 กันยายน 2569 ส่วนที่สองกล่าวถึงสาระสำคัญการนำเสนอของ ดร.กนก จุลมนต์ ในฐานะวิทยากรในหัวข้อ "Constitutional and Rule of Law" เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2569 และส่วนที่สามรายงานถึงสรุปสาระสำคัญหัวข้อการประชุมอื่น ๆ ที่ผู้แทนเนติบัณฑิตยสภาได้เข้าร่วม

จัดทำโดย

นางสันทนี ดิษยบุตร

กรรมการเนติบัณฑิตยสภา และ

ดร.กนก จุลมนต์

อนุกรรมการฝ่ายต่างประเทศ เนติบัณฑิตยสภา

ส่วนที่หนึ่ง - การประชุมคณะกรรมการประจำปีของ LAWASIA (LAWASIA Annual Council Meeting)

การประชุมประจำปีครั้งที่ 39 ของสมาคมกฎหมายภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก (Law Association for Asia and the Pacific หรือ LAWASIA) จัดขึ้น ณ กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี ระหว่างวันที่ 14 ถึง 16 กันยายน 2569 ภายใต้หัวข้อ "Global New Order – Challenges and Perspectives" ซึ่งถือเป็นวาระครบรอบ 60 ปี ของ LAWASIA การประชุมครั้งนี้เป็นเวทีให้ทนายความ ผู้พิพากษา นักวิชาการ และผู้แทนองค์กรวิชาชีพกฎหมายจากทั่วภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และมุมมองทางกฎหมายเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของระเบียบโลกและความท้าทายทางกฎหมายร่วมสมัย พร้อมทั้งเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรวิชาชีพกฎหมายในภูมิภาค

ในช่วงเช้าของวันที่ 14 กันยายน 2569 ณ โรงแรม Hotel Koreana กรุงโซล นางสาวณิธิ ดิษยบุตร กรรมการเนติบัณฑิตยสภา ได้เข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการประจำปีของ LAWASIA ในฐานะผู้แทนของเนติบัณฑิตยสภา และได้กล่าวถ้อยแถลงในที่ประชุมในนามของเนติบัณฑิตยสภา สรุปความได้ดังนี้:

เนติบัณฑิตยสากำลังดำเนินการเสริมสร้างและขยายความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยมีแผนจะลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับกฎหมายและอินโดนีเซีย ตลอดจนส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญทางกฎหมายกับสหภาพทนายความและเนติบัณฑิตยสภาของประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้ เนติบัณฑิตยสหายังคงจัดโครงการฝึกอบรมและกิจกรรมการศึกษากฎหมายในหลากหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง โดยนำเทคโนโลยีมาใช่มากขึ้น รวมถึงการบรรยายและการฝึกอบรมทางออนไลน์ เพื่อให้การศึกษากฎหมายเข้าถึงผู้เข้าร่วมได้กว้างขวางยิ่งขึ้น และในท้ายที่สุด ได้กล่าวว่าเนติบัณฑิตยสากำลังทบทวนและปรับปรุงระเบียบข้อบังคับของตนให้สอดคล้องกับพัฒนาการในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นความเสมอภาคทางเพศและการไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องของเนติบัณฑิตยสภาในการทำให้นโยบายของตนมีความทันสมัย ครอบคลุม และตอบสนองต่อความต้องการของวิชาชีพกฎหมายและสังคมในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

ส่วนที่สอง – สารสำคัญการนำเสนอของ ดร.กนก จุลมนต์

"Rule of Law Under Pressure: How the Thai Judiciary Applies the Bangalore and Beijing Principles"

เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2569 ในหัวข้อการประชุม "Constitutional and Rule of Law" ดร.กนก จุลมนต์ อนุกรรมการฝ่ายต่างประเทศ เนติบัณฑิตยสภา และผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา ได้นำเสนอแนวทางที่ศาลยุติธรรมไทยรับมือกับแรงกดดันสามด้าน - ปริมาณคดี การคุ้มครองสิทธิ และ ข้อมูลเท็จ - โดยใช้หลักการบังกาสอร์และแถลงการณ์ปักกิ่งเป็นกรอบ ดร. กนกเปิดประเด็นด้วยการย้ำว่าศาลยุติธรรมไทยรับใช้ประชาชนมากกว่า 144 ปี และหลักนิติธรรมเป็นสิ่งที่ต้องปกป้องอย่างจริงจังทุกวัน มิใช่แนวคิดนามธรรม

ด้านปริมาณคดี เกิดจาก "สังคมแห่งการร้องเรียน" ที่ประชาชนตระหนักในสิทธิมากขึ้น ศาลมีคดีกว่า 2 ล้านคดีต่อปีในช่วง 2566-2568 คดีใหม่เพิ่มจาก 1.7 ล้านเป็น 1,800,581 คดี อัตราคดีแล้วเสร็จปี 2568 อยู่ที่ร้อยละ 63.2 (ศาลฎีกา) 58.1 (ศาลอุทธรณ์) และ 88.4 (ศาลชั้นต้น) โดยมีกฎหมายกำหนดมาตรฐานระยะเวลาคดีตั้งแต่ปี 2566 ภายใต้แนวคิด "ความยุติธรรมที่รวดเร็วทันการณ์เป็นสิทธิ มิใช่ความเอื้อเฟื้อ" แต่เตือนว่าคดีซับซ้อนย่อมใช้เวลาเกินกว่ามาตรฐานตามธรรมชาติของคดี มิใช่ความล่าช้า ในการรับมือ ศาลได้นำเทคโนโลยีมาใช้ ทั้งความร่วมมือกับ สวทช. (ร.ค. 2567) ข้อกำหนดของศาลแพ่งเกี่ยวกับการเปิดเผยการใช้ AI (พ.ย. 2568) และ e-Filing ร่วมกับธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) (ม.ค. 2569) ซึ่งปัจจุบันคดีแพ่งใหม่กว่าร้อยละ 85 ยื่นทางอิเล็กทรอนิกส์ พร้อมย้ำว่า "ผู้ใช้ AI คือมนุษย์ และย่อมมีความรับผิดชอบระดับสูง"

ด้านการคุ้มครองสิทธิ ศาลเปิดทำการนอกเวลาตั้งแต่ปี 2563 ภายใต้แนวคิด "ความยุติธรรมไม่มีวันหยุด" และลดการพึ่งพาหลักประกันเป็นเงินสด ล่าสุดในเดือนพฤษภาคม 2569 ประธานศาลฎีกาออกคำแนะนำเรื่องมาตรา 161/1 ป.วิ.อาญา ให้ศาลยกฟ้องคดี SLAPP ที่ฟ้องโดยไม่สุจริตได้ตั้งแต่ชั้นตรวจฟ้อง เพื่อมิให้กระบวนการยุติธรรมถูกใช้ปิดปากผู้ใช้สิทธิโดยชอบ ควบคู่กับโครงการศาลยุติธรรมเพื่อประชาชนที่ขยายไปแล้ว 274 หน่วยงานทั่วประเทศ

ด้านข้อมูลเท็จ ซึ่งเป็นแรงกดดันใหม่ล่าสุด ดร.กนก ชี้ว่าสื่อสังคมออนไลน์ให้รางวัลกับความนิยมมากกว่าความถูกต้อง จนเกิด "ศาลโซเชียลมีเดีย" ที่ตัดสินคนโดยไม่มีกระบวนการจริง ศาลจึงตั้ง Court Intelligence Center ขึ้นในเดือนสิงหาคม 2569 เพื่อติดตามและตอบสนองข้อมูลเท็จเกี่ยวกับศาลอย่างทันทั่วทั้งที่ ดร.กนก ปิดท้ายว่าแม้ไทยจะอยู่ในสังคมแห่งการร้องเรียน สังคมดิจิทัล และสังคมวิตกกังวล แต่ตลอด 144 ปี ศาลไทยยืนหยัดบนเสาหลักเดียวกับบังกาสอร์และปักกิ่งเสมอคือ ผู้พิพากษาที่มีความสามารถและเที่ยงธรรม กับสถาบันที่สนับสนุนให้ทำหน้าที่นั้นได้ - "นั่นคือวิธีที่เราปกป้องหลักนิติธรรม"

ส่วนที่สาม - สรุปสาระสำคัญหัวข้อการประชุมอื่น ๆ ที่ผู้แทนเนติบัณฑิตยสภาได้เข้าร่วม

วันที่หนึ่ง - วันจันทร์ที่ 14 กันยายน ค.ศ. 2026

พิธีเปิดการประชุม (Opening Ceremony)

พิธีเปิดการประชุม LAWASIA ครั้งที่ 39 ประจำปี 2026 ได้รับเกียรติจากประธานาธิบดี Lee Jae-myung แห่งสาธารณรัฐเกาหลี ประธานศาลฎีกา Jo Hee-de และประธานศาลรัฐธรรมนูญ Kim Sang-hwan กล่าวปาฐกถา พร้อมทั้งปาฐกถาพิเศษโดยนาย Ban Ki-moon อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ

Plenary 1 - The Legal Profession Under Threat

การประชุมใหญ่ (plenary) หัวข้อแรก คณะผู้ร่วมเสวนาได้กล่าวถึงภัยคุกคามต่อทนายความและผู้พิพากษาทั่วโลก โดยบรรยายถึงการดำเนินงานของ IBA Human Rights Institute ในการสนับสนุนนักกฎหมายที่เผชิญภัยคุกคามหรือถูกจำกัดสิทธิ ตลอดจนบทบาทในประเด็นการใช้อำนาจเกินขอบเขตของฝ่ายบริหาร กระบวนการยุติธรรมระหว่างประเทศ และการสนับสนุนศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court) ผู้ร่วมเสวนาเห็นว่าเมื่อใดที่เสาหลักใดเสาหลักหนึ่งในสามเสาหลักของหลักนิติธรรมถูกโจมตีระเบียบในภาพรวมที่วิชาชีพกฎหมายต้องพึ่งพาก็ตกอยู่ในความเสี่ยงไปด้วย และความเสี่ยงดังกล่าวมิใช่เพียงทฤษฎี แต่กำลังทวีความรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการกล่าวถึง Union Internationale des Avocats (UIA) ในบทบาทการสนับสนุนและปกป้องทนายความที่ถูกคุกคามด้วยเช่นกัน

และหาข้อประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นซ้ำ ๆ คือ หน้าที่ของเนติบัณฑิตยสภา หรือสภาทนายความแต่ละประเทศในการออกมาแสดงจุดยืนและสนับสนุนเพื่อนร่วมวิชาชีพที่ถูกตอบโต้ บนพื้นฐานที่ว่าความเงียบอาจถูกตีความว่าเป็นการยอมรับ ผู้ร่วมเสวนายอมรับว่าการดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น LAWASIA, Commonwealth Lawyers Association, IBA, UIA และ CCBE เป็นเรื่องยากขึ้นเนื่องจากแต่ละองค์กรมีกฎบัตรและพันธกิจของตนเอง แต่เห็นว่าความแตกแยกดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายที่ต้องการแบ่งแยกและทำให้วิชาชีพอ่อนแอลง จึงเรียกร้องให้มีกลไกถาวรที่มีอำนาจในการออกมาแสดงจุดยืนได้ทันทีเมื่อสมาชิกตกอยู่ภายใต้ภัยคุกคาม การสร้างความผูกพันกับทนายความรุ่นใหม่ ซึ่งผู้ร่วมเสวนาเห็นว่าเติบโตมาโดยสมมติว่าระเบียบทางกฎหมายในปัจจุบันจะยั่งยืนตลอดไป ก็ได้รับการหยิบยกขึ้นเป็นความสำคัญลำดับต้น

การประชุมปิดท้ายด้วยการอภิปรายเรื่องปัญหาประติષฐานในการประกอบวิชาชีพกฎหมายอย่างละเอียด โดยเริ่มจากคำถามจากผู้ฟังเกี่ยวกับคดีจริงคดีหนึ่ง ซึ่งทนายความที่เตรียมอุทธรณ์ได้อัปโหลดบันทึกการพิจารณา

คดีเข้าสู่เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งได้สร้างพยานปลอมสี่ปากและคำให้การเท็จขึ้นมา รวมถึงข้อความที่ชี้ว่า คู่ความฝ่ายหนึ่งได้ขู่วางจริงสองปากที่ได้เบิกความไว้จริง คณะผู้ร่วมเสวนาเห็นพ้องกันว่าปัญญาประดิษฐ์เป็นทักษะที่ทนายความไม่อาจหลีกเลี่ยงที่จะต้องพัฒนาอีกต่อไป โดยควรใช้ในฐานะผู้ช่วย มิใช่สิ่งทดแทนทนายความ และความรับผิดชอบทางวิชาชีพและความโปร่งใสที่ชัดเจน (โดยอ้างอิงถึงการรับฟังความคิดเห็นของ Civil Justice Council แห่งประเทศอังกฤษและเวลส์ เรื่องการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในเอกสารทางศาล) เป็นมาตรการป้องกันที่จำเป็น พร้อมทั้งเตือนว่าจังหวะการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์นั้นถูกกำหนดโดยผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์และผู้บริโภคบริการทางกฎหมายที่คำนึงถึงต้นทุนเป็นหลัก มิใช่โดยวิชาชีพกฎหมายเอง

วันที่สอง - วันอังคารที่ 15 กันยายน 2026

Communications, Technology and Data Protection (1)

หัวข้อการประชุมนี้กล่าวถึงการกำกับดูแลข้อมูลข้ามพรมแดน นาย Moonhan Lee (เกาหลี) ได้อธิบายถึงแรงกดดันเบื้องหลังที่ผลักดันให้เกิดการปฏิรูประบบข้อมูลส่วนบุคคลของเกาหลี ได้แก่ การรั่วไหลของข้อมูลที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง การเปลี่ยนผ่านจากการประมวลผลข้อมูลแบบมีโครงสร้างไปสู่ข้อมูลแบบไม่มีโครงสร้างในยุคปัญญาประดิษฐ์ (จากรูปแบบการให้ความยินยอมแบบหนึ่งต่อหนึ่ง ไปสู่ความสัมพันธ์ทางข้อมูลแบบหลายต่อหลายที่ไม่มีที่สิ้นสุด) และระดับการลงทุนด้านการคุ้มครองข้อมูลที่ยังตามความเสี่ยงเหล่านี้ไม่ทัน ท่านได้สรุปทิศทางนโยบายปี 2026 ของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Information Protection Commission) ที่มุ่งสู่ "สังคมบูรณาการปัญญาประดิษฐ์บนพื้นฐานความไว้วางใจ" โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่รูปแบบความรับผิดชอบที่นำโดยประธานเจ้าหน้าที่บริหาร/ประธานเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการเพิ่มบทลงโทษพร้อมแรงจูงใจด้านการลงทุนเพื่อการปฏิบัติตามกฎหมาย

นาง Nirodha Kalansooriya ได้กล่าวถึงการคุกคามทางออนไลน์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ โดยตั้งข้อสังเกตว่าเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ได้เปลี่ยนแปลงขนาด ความรวดเร็ว และลักษณะของการล่วงละเมิด ไม่ว่าจะเป็นข้อความที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ บัญชีปลอมและการแอบอ้างตัวตน ภาพที่ถูกดัดแปลง ตลอดจนเสียงและวิดีโอสังเคราะห์ และระบุว่าการปกปิดตัวตน การกระทำข้ามพรมแดน ความเปราะบางของพยานหลักฐานดิจิทัล และปริมาณที่มากเกินไป เป็นอุปสรรคหลักต่อการบังคับใช้กฎหมาย ท่านเห็นว่าการตอบสนองทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยกฎหมายที่ชัดเจนซึ่งนิยามความเสียหายในรูปแบบต่าง ๆ มาตรการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว และมาตรการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน

นาย Stephan Hofer ได้นำเสนอเกี่ยวกับ Model Contractual Clauses (MCCs) ของ Council of Europe ซึ่งพัฒนาขึ้นภายใต้ Convention 108+ ในฐานะทางเลือกแทน Standard Contractual Clauses ของสหภาพยุโรปสำหรับการโอนข้อมูลระหว่างประเทศ ท่านได้ให้ความเห็นว่า MCCs มีความเป็นกลางทางเขต

อำนาจศาลมากกว่าเครื่องมือของสหภาพยุโรป เนื่องจากมิได้ถูกสร้างขึ้นโดยอิงกับ GDPR หรือกลุ่มเศรษฐกิจใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ จึงเหมาะสมกว่าสำหรับการโอนข้อมูลระหว่างคู่สัญญาที่มีได้อยู่ในสหภาพยุโรปทั้งสองฝ่าย เช่น ระหว่างสวิตเซอร์แลนด์กับเกาหลี โดยหลีกเลี่ยงสิ่งที่ท่านเรียกว่าการทำให้สัญญาที่ไม่มีความเกี่ยวข้องของกับสหภาพยุโรปอย่างมีนัยสำคัญกลายเป็น "สัญญาแบบสหภาพยุโรป" โดยไม่จำเป็น

สภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติของการใช้ปัญญาประดิษฐ์โดยที่ปรึกษากฎหมายภายในองค์กร (in-house counsel) ว่าเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ย่อมดูดซับข้อมูลลูกค้าจำนวนมากอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การประมวลผลและจัดเก็บข้อมูลเบื้องหลังมักตั้งอยู่บนเซิร์ฟเวอร์ในสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และ (ในอนาคตอันใกล้) ออสเตรเลีย มากกว่าภายในภูมิภาค และผู้ประกอบการวิชาชีพต้องพึงพาข้อกำหนดสัญญา ด้านความเป็นส่วนตัวที่รัดกุมกับผู้ให้บริการ และในท้ายที่สุดต้องพึงพากระบวนการระงับข้อพิพาทเมื่อเกิดการละเมิดขึ้น เนื่องจาก "ไม่มีคำตอบ" สำหรับการสูญเสียการควบคุมว่าข้อมูลลูกค้าถูกประมวลผลที่ใดอย่างแท้จริง

Communications, Technology and Data Protection (2)

ส่วนที่สองของหัวข้อนี้กล่าวถึงภูมิรัฐศาสตร์และอิทธิพลทางดิจิทัล ศาสตราจารย์ Hiroshi Miyashita ได้ลำดับ "ช่องว่างแห่งความไว้วางใจ" (trust deficit) ในการไหลเวียนข้อมูลข้ามพรมแดน นับตั้งแต่โครงการ "Data Free Flow with Trust" ของญี่ปุ่นเมื่อปี 2019 ผ่านสิ่งที่นักวิจารณ์ผู้หนึ่งเรียกว่า "Unfree Flow with No Trust" ในปี 2022 จนถึง Institutional Arrangement for Partnership ของกลุ่ม G7 ในปี 2023 และเห็นว่าแม้ทนายความจะมีผู้ใช้มีบทบาททางภูมิรัฐศาสตร์ แต่ก็ไม่สามารถเลยแรงผลักดันทางภูมิรัฐศาสตร์ที่กำลังกำหนดภูมิทัศน์ทางกฎหมายและการกำกับดูแลข้อมูลในปัจจุบันได้ ท่านเห็นว่าความไว้วางใจในการจัดการข้อมูลไม่อาจเกิดขึ้นได้จากการบังคับใช้กฎระเบียบเพียงอย่างเดียว แต่ต้องได้รับมาด้วยความไว้วางใจอย่างแท้จริง โดยการร่างนโยบายความเป็นส่วนตัวควรเข้าใจอย่างถูกต้องว่าเป็นเครื่องมือในการสร้างความไว้วางใจทางธุรกิจ มิใช่เพียงกิจกรรมเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น ท่านยังได้เรียกร้องให้วิชาชีพกฎหมายปรับมุมมองจากการเป็นเพียงผู้ "เชี่ยวชาญด้านเทคนิค" ไปสู่การเป็นผู้ "เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี" อย่างแท้จริง เนื่องจากอิทธิพลทางดิจิทัลและปัญหาข้ามพรมแดนที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นจะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างทนายความและวิศวกร

ดร. Boyeon Kim ได้วิเคราะห์การโอนข้อมูลส่วนบุคคลในฐานะประเด็นความมั่นคงแห่งชาติ โดยใช้คำวินิจฉัยของศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกาในคดี TikTok v. Garland ซึ่งยืนยันความชอบด้วยกฎหมายของกฎหมาย บังคับขายหรือห้ามใช้งาน (divest-or-ban) บนพื้นฐานที่ว่าบริษัทแม่ของ TikTok ในจีนคือ ByteDance ยังคงอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายจีน เป็นกรณีศึกษาว่าการกำกับดูแลเศรษฐกิจดิจิทัลกำลังถูกกำหนดกรอบในเชิงความมั่นคงมากกว่าในเชิงพาณิชย์แต่เพียงอย่างเดียวมากขึ้นเรื่อย ๆ

นาง Shally Bhasin ได้ขยายความประเด็นเดียวกันนี้ในกลุ่มประเทศมหาอำนาจ โดยเห็นว่านโยบายด้านดิจิทัล "มิใช่เพียงการกำกับดูแลเชิงพาณิชย์อีกต่อไป แต่ได้กลายเป็นเครื่องมือทางรัฐศาสตร์"

โดยการกำหนดให้ข้อมูลต้องจัดเก็บในประเทศ การกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ และกฎการค้าดิจิทัล กำลังแตกต่างกันอย่างชัดเจนมากขึ้นระหว่างสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา จีน และอินเดีย ก่อให้เกิดคำถามในเชิงรัฐธรรมนูญว่ารัฐสามารถล่วงรู้ข้อมูลใดได้บ้าง และสามารถเรียกร่องสิ่งใดจากบริษัทเทคโนโลยีต่างชาติเพื่อแลกกับการเข้าถึงตลาดได้บ้าง

นาย Shouryendu Ray ได้เปรียบเทียบข้อยุติเรื่องความเป็นกลางทางเครือข่าย (net neutrality) ของอินเดียเมื่อปี 2016 (ซึ่งห้ามผู้ให้บริการโทรคมนาคมกำหนดราคาการเข้าถึงเนื้อหา) กับปัญหา "ชั้นโมเดล" (model layer) ในปี 2026 ซึ่งผู้ควบคุมการเข้าถึงนับวันจะยิ่งเป็นรัฐบาลเกิดของผู้พัฒนาโมเดลปัญญาประดิษฐ์มากกว่าผู้รับใบอนุญาตโทรคมนาคม

นาย Vinh Luu ปิดท้ายหัวข้อการประชุมด้วยการอธิบายกรอบการกำกับดูแลข้อมูลสามส่วนที่กำลังก่อตัวขึ้นของเวียดนาม ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (พร้อมกับพระราชกฤษฎีกาฉบับที่ 356/2025) และกฎหมายว่าด้วยความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลที่กำลังจะประกาศใช้ โดยอธิบายว่าเป็นการผสมผสานระหว่างสิทธิของผู้บริโภคในรูปแบบ GDPR กับมาตรการควบคุมความมั่นคงแห่งชาติและอธิปไตยทางข้อมูลในรูปแบบจีน ในเศรษฐกิจดิจิทัลที่คาดว่าจะมีสัดส่วนถึงร้อยละ 30 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของเวียดนามภายในปี 2030

Artificial Intelligence (1)

นาย Takayuki Urushisaki (LexisNexis Japan) ได้นำเสนอข้อมูลผลสำรวจที่แสดงว่าการใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ในหมู่ทนายความภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 94 ในปี 2026 (จากร้อยละ 88 ในปี 2025) โดยความน่าเชื่อถือยังคงเป็นข้อกังวลอันดับต้นของผู้ประกอบวิชาชีพ ท่านได้วิเคราะห์มาตรา 72 แห่งกฎหมายทนายความของญี่ปุ่น (Attorneys Act) ซึ่งจำกัดการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อค่าตอบแทนให้เฉพาะผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นทนายความเท่านั้น และหลักเกณฑ์การพิจารณาสามประการที่ใช้ตัดสินว่าผลิตภัณฑ์ legal-tech ที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ล้ำเส้นดังกล่าวหรือไม่ ได้แก่ บริการนั้นให้บริการเพื่อค่าตอบแทนหรือไม่ เกี่ยวข้องกับข้อพิพาททางกฎหมายที่แท้จริงหรือไม่ ("คดี") และเป็นการให้ความเห็นทางกฎหมายที่นำไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงเฉพาะเรื่องหรือไม่ ("ความเห็น")

Artificial Intelligence (2)

วิทยากรสี่ท่านได้กล่าวถึงผลกระทบเชิงปฏิบัติของปัญญาประดิษฐ์ต่อการประกอบวิชาชีพกฎหมายและมาตรการกำกับดูแลที่กำลังเกิดขึ้น

นาย Eton Lin ได้นำเสนอผลสำรวจของสภาพนายความได้หวั่น (จากผู้ตอบแบบสำรวจ 417 คน จากนายความที่ประกอบวิชาชีพอยู่กว่า 13,000 คน) พบว่ามีอัตราการใช้ปัญญาประดิษฐ์ร้อยละ 96.4 แต่มีอัตราถึงร้อยละ 91 ที่นายความเคยพบเห็นการสร้างข้อมูลหลอน (hallucination) หรือข้อมูลปลอมโดยปัญญาประดิษฐ์ด้วยตนเอง ควบคู่กับอัตราร้อยละ 29.6 ที่มีการป้อนข้อมูลลูกความที่สามารถระบุตัวตนได้เข้าสู่เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์สาธารณะ ซึ่งท่านนำเสนอในฐานะแนวโน้มเนื่องจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างเอง (self-selection) ในแบบสำรวจ แต่ก็เป็นสัญญาณบ่งชี้ถึง "การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่มาพร้อมความเสี่ยง"

นาย Kang Young-jun ได้อธิบาย AI Framework Act ของเกาหลี (มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2026) ซึ่งจำแนกประเภท "ปัญญาประดิษฐ์ที่มีผลกระทบสูง" ตามสาขา ได้แก่ พลังงาน น้ำดื่ม การสาธารณสุข ข้อมูลชีวมาตรในการสอบสวนคดีอาญา การตัดสินใจด้านการจ้างงานและการพิจารณาสินเชื่อ และการประเมินผลนักเรียนนักศึกษา และกำหนดหน้าที่ในการจัดประเภทตนเอง มาตรการด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ การประเมินผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน และการแจ้งข้อมูลอย่างโปร่งใส โดยมีเพียงโทษปรับทางปกครองเท่านั้น มิได้มีโทษทางอาญาหรือโทษที่คำนวณจากรายได้

นาย Sathiesh K Purushothaman (มาเลเซีย) ได้แยกความแตกต่างระหว่างเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์เอนกประสงค์กับเครื่องมือ AI workflow เฉพาะทางกฎหมาย และได้อธิบายกรอบการกำกับดูแลของวิชาชีพที่กำลังพัฒนาขึ้นในประเทศ ได้แก่ แนวปฏิบัติของสภาพนายความมาเลเซียว่าด้วยความเสี่ยงของ GenAI (ปี 2023 ปรับปรุงปี 2025) หลักการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ระดับชาติแบบสมัครใจ และร่างกฎหมายการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ของมาเลเซียที่อยู่ระหว่างดำเนินการ โดยจัดวางกรอบดังกล่าวไว้รอบคำถามเชิงปฏิบัติสี่ข้อ ได้แก่ ปัญญาประดิษฐ์เหมาะสมกับงานนั้นหรือไม่ ข้อมูลได้รับการคุ้มครองหรือไม่ ผลลัพธ์สามารถตรวจสอบยืนยันได้หรือไม่ และยังคงมีการกำกับดูแลโดยมนุษย์อยู่หรือไม่

นาย Sudhir Kumar Makkar (อินเดีย) ได้นำเสนอคำพิพากษาของศาลสูงสุดอินเดียเมื่อเดือนกรกฎาคม 2026 ในคดี Pooja Ramesh Singh v. Jammu and Kashmir Bank Ltd. ซึ่งคำสั่งของคณะอนุญาโตตุลาการเกี่ยวกับการล้มละลายที่อ้างอิงคำพิพากษาปลอมถึงหกฉบับถูกเพิกถอนในชั้นอุทธรณ์ หลังจากการปลอมแปลงดังกล่าวไม่ถูกตรวจพบในชั้นต้น ท่านอ้างคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นบรรทัดฐานว่า "คำวินิจฉัยที่อาศัยข้อมูลหลอนแม้เพียงบางส่วนย่อมไม่ใช่คำวินิจฉัยที่ชอบด้วยกฎหมาย" ควบคู่กับร่างระเบียบของอินเดียปี 2026 ว่าด้วยการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในศาล ซึ่งกำหนดให้ปัญญาประดิษฐ์ต้องอยู่ภายใต้การตัดสินใจของมนุษย์อย่างเคร่งครัด ห้ามใช้ในการตัดสินใจ การประกันตัว การประเมินความน่าเชื่อถือ หรือการจัดทำโปรไฟล์บุคคล และกำหนดให้นายความและคู่ความต้องเปิดเผยการใช้ปัญญาประดิษฐ์โดยบังคับ

Emerging Lawyers

หัวข้อการประชุมนี้กล่าวถึงการที่ปัญญาประดิษฐ์กำลังปรับเปลี่ยนการฝึกอบรมทนายความรุ่นใหม่

นาย Thomas P. Wijaya (AKSET Law ประเทศอินโดนีเซีย) เห็นว่าปัญญาประดิษฐ์กำลังเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตงานทางกฎหมายอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัยทางกฎหมาย การตรวจสอบสัญญา และการติดตามการปฏิบัติตามกฎหมายที่รวดเร็วขึ้น แต่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงเหตุผลที่ลูกค้าว่าจ้างทนายความตั้งแต่แรก กล่าวคือ ข้อมูลอาจถูกสร้างขึ้นโดยปัญญาประดิษฐ์ได้ แต่ความเชื่อมั่นเกิดจากทนายความที่ได้รับคามไว้วางใจ ผู้ใช้พิจารณาณ ยอมรับความรับผิดชอบ และสร้างความไว้วางใจขึ้นมา ท่านได้เสนอแบบจำลองการฝึกอบรมห้าขั้นตอนสำหรับยุคปัญญาประดิษฐ์ ได้แก่ ทำความเข้าใจกฎหมาย สั่งงานให้ถูกต้อง ตั้งคำถามต่อผลลัพธ์ ตรวจสอบแหล่งที่มา และสื่อสารอย่างชัดเจน เพื่อให้ทนายความรุ่นใหม่เปลี่ยนบทบาทจากผู้ "ร่างฉบับแรก" ของปัญญาประดิษฐ์ ไปเป็นผู้ "ตรวจทานอย่างชาญฉลาด"

นาง Chong Xin Yi (Liesel) (Gloria James-Civetta & Co. ประเทศสิงคโปร์) ได้ตั้งคำถามหลักของหัวข้อการประชุมนี้โดยตรงว่า หากปัญญาประดิษฐ์เข้ามาทำหน้าที่งานวิจัย การเรียงลำดับเหตุการณ์ การตรวจสอบเอกสาร และการร่างฉบับแรก ซึ่งเป็นงานที่ทนายความรุ่นใหม่ใช้เรียนรู้มาโดยตลอด แล้วการเรียนรู้ดังกล่าวจะยังคงอยู่ได้อย่างไร คำตอบของท่านคือ การแยกงานที่ทำออกจากเป้าหมายการเรียนรู้ที่งานนั้นเคยมอบให้ และได้เสนอแบบจำลองการฝึกอบรมหกขั้นตอน ได้แก่ ทำความเข้าใจ ลงมือทำด้วยตนเองก่อน จากนั้นจึงใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อเร่งความเร็ว ตั้งคำถามต่อสิ่งที่ผลลัพธ์ของปัญญาประดิษฐ์ตกหล่นไป อธิบายว่าเหตุใดคำตอบของมนุษย์จึงถูกต้อง และรับฟังคำแนะนำเรื่องพิจารณาจากผู้อาวุโส สรุปด้วยประโยคปิดท้ายของท่านว่า "ปัญญาประดิษฐ์ได้ช่วยประหยัดเวลาที่เคยใช้ในการผลิตฉบับร่างแรกให้แก่เรา ขอให้เราใช้เวลาอันในการสร้างทนายความขึ้นมาแทน" (The AI has saved us the time spent producing the first draft. Let's spend that time producing the lawyer.)

United Nations

หัวข้อการประชุมนี้จัดขึ้นเนื่องในโอกาสครบรอบ 60 ปีของ UNCITRAL นาย Shane Prince SC ได้นำเสนอมุมมองของออสเตรเลียต่อคณะกรรมการการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UN Commission on International Trade Law) โดยย้อนถึงสถานะของออสเตรเลียในฐานะสมาชิกก่อตั้งของ UNCITRAL และผู้สนับสนุนอย่างแข็งขันต่ออนุสัญญานิวยอร์ก (New York Convention) และจุดเปลี่ยนทางกฎหมายในปี 2010 (International Arbitration Amendment Act 2010 และ Commercial Arbitration Act 2010 (NSW)) ซึ่งทำให้ศาลออสเตรเลียปรับเปลี่ยนไปสู่การตีความอนุสัญญาและกฎหมายแม่แบบว่าด้วยอนุญาโตตุลาการของ UNCITRAL (UNCITRAL Model Law on Arbitration) ในเชิงสากลนิยมมากขึ้น ซึ่งท่าน

ได้ลำดับพัฒนาการผ่านคดี TCL Airconditioner (Zhongshan) v Castel Electronics (2014) และแนวบรรทัดฐานล่าสุดของศาลสูงสุดและศาลอุทธรณ์รัฐนิวเซาท์เวลส์ ท่านยังได้กล่าวถึงการรับฟังความคิดเห็นอย่างต่อเนื่องของออสเตรเลียในการนำกฎหมายแม่แบบว่าด้วยเอกสารสิทธิอิเล็กทรอนิกส์ที่โอนได้ (Model Law on Electronic Transferable Records หรือ MLETR) มาบังคับใช้เป็นกฎหมายภายในประเทศ และมองไปข้างหน้าถึงการบรรจบกันที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นระหว่างอนุสัญญานิวยอร์กและอนุสัญญาสิงคโปร์ ตลอดจนรูปแบบการระงับข้อพิพาททางเลือกแบบผสมผสาน (hybrid ADR)

วันที่สาม - วันพุธที่ 16 กันยายน 2026

Constitutional and Rule of Law

การนำเสนอของ ดร.กนก จุลมนต์ ในหัวข้อการประชุมนี้ ได้รายงานไว้โดยละเอียดในส่วนที่สองข้างต้นแล้ว

มีวิทยากรอีกสามท่านที่ร่วมกล่าวในหัวข้อการประชุมนี้ นาย Chak Ming Chan ได้นำเสนอเรื่องความช่วยเหลือทางกฎหมายในฐานะเสาหลักของหลักนิติธรรมในฮ่องกงภายใต้หลักการ "หนึ่งประเทศ สองระบบ" โดยบรรยายถึงการรับประกันความเป็นอิสระของตุลาการตามกฎหมายพื้นฐาน (Basic Law มาตรา 85) และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (มาตรา 35) อันดับของฮ่องกงที่ 24 ในภาพรวมของดัชนีหลักนิติธรรมของ WJP ประจำปี 2025 และบทบาทของผู้พิพากษาต่างชาติที่มีได้ดำรงตำแหน่งถาวรซึ่งนั่งพิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์ชั้นสุดท้าย (Court of Final Appeal) ในฐานะสายสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกับโลกกฎหมายคอมมอนลอว์ในวงกว้าง โดยยังได้ยกตัวอย่างคดีที่ศาลอุทธรณ์ชั้นสุดท้ายวินิจฉัยว่ารัฐบาลฮ่องกงละเมิดพันธกรณีตามรัฐธรรมนูญเป็นตัวอย่างของความเป็นอิสระของตุลาการในทางปฏิบัติอีกด้วย

นาย Ronan MacSweeney (นายกสมาคมกฎหมายรัฐนิวเซาท์เวลส์ หรือ The Law Society of New South Wales) ได้กล่าวถึงภัยคุกคามต่อทนายความทั่วโลก และอนุสัญญาฉบับใหม่ของ Council of Europe ว่าด้วยการคุ้มครองวิชาชีพทนายความ ("อนุสัญญาลักเซมเบิร์ก") โดยอ้างอิงถึงกรณีการสังหารนักปกป้องสิ่งแวดล้อม นักเคลื่อนไหว และทนายความที่มีการบันทึกไว้กว่า 2,200 กรณีนับตั้งแต่ปี 2012 (146 กรณีในปี 2024 เพียงปีเดียว) ท่านได้อธิบายถึงความคุ้มครองตามอนุสัญญาดังกล่าวสำหรับความเป็นอิสระของวิชาชีพกฎหมายและเสรีภาพของทนายความในการว่าความให้ลูกค้าโดยปราศจากการตอบโต้ พร้อมทั้งตั้งข้อสังเกตถึงช่องว่างเชิงโครงสร้างที่สำคัญของอนุสัญญาดังกล่าวคือ การขาดกลไกบังคับใช้ที่มีผลผูกพัน ทำให้ทนายความไม่มีช่องทางเยียวยาระหว่างประเทศโดยตรงเมื่อเกิดการละเมิด

นาย Shyam Divan (อินเดีย) ได้วิเคราะห์แรงกดดันต่อความถูกต้องของบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญอินเดีย โดยกล่าวถึงกระบวนการ "การทบทวนอย่างเข้มข้นเป็นพิเศษ" (Special Intensive

Revision) ของคณะกรรมการการเลือกตั้งอินเดีย เทียบกับขนาดของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอินเดีย ซึ่งมีจำนวน 979.8 ล้านคน โดย 646 ล้านคนได้ออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2024 เป็นกรณีศึกษาถึงข้อเรียกร้องในทางปฏิบัติของการดำรงไว้ซึ่งหลักนิติธรรมในระบอบประชาธิปไตยที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก

Intellectual Property

หัวข้อการประชุมนี้ในธีม "ทรัพย์สินทางปัญญาในยุคแห่งความไม่แน่นอน" (Intellectual Property in Uncertain Times) ได้วิเคราะห์การตอบสนองของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาต่อปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์และแพลตฟอร์มดิจิทัล

นาง Ching-Yu Tsai (ไต้หวัน) ได้กล่าวถึงกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยปัญญาประดิษฐ์ของไต้หวัน (AI Basic Act ประกาศใช้เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2026) ซึ่งกำหนดให้ต้องคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและคุณค่าทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ โดยได้วางกรอบความท้าทายหลักด้านทรัพย์สินทางปัญญาของปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ว่าเป็นปัญหาเชิงรากฐานกล่าวคือ การคุ้มครองลิขสิทธิ์แต่เดิมเป็นของผู้สร้างสรรค์ที่เป็นมนุษย์ และผลงานที่สร้างขึ้นโดยปัญญาประดิษฐ์กำลังผลักดันให้ศาลและฝ่ายนิติบัญญัติทั่วโลกต้องทบทวนความหมายของ "ความเป็นผู้สร้างสรรค์" (authorship) ใหม่

นาย Hyuntae Kim ได้วิเคราะห์การบังคับใช้สิทธิทรัพย์สินทางปัญญาในวงการอีสปอร์ต โดยบรรยายถึง "โครงสร้างสิทธิที่แตกกระจาย" ซึ่งประกอบด้วยชั้นสิทธิที่ซ้อนทับกันสี่ชั้น ได้แก่ ลิขสิทธิ์ของผู้พัฒนาเกม สิทธิการถ่ายทอดสดของผู้จัดการแข่งขัน สิทธิในชื่อเสียงของนักกีฬา และสิทธิการส่งสัญญาณของแพลตฟอร์ม ซึ่งข้อพิพาท (เช่น กรณีนักกีฬาต้องการถ่ายทอดสดการแข่งขันของตนเอง ขัดกับสิทธิการถ่ายทอดสดแต่เพียงผู้เดียวของผู้จัดการแข่งขัน) มักได้รับการแก้ไขโดยใช้โดยศาล แต่โดยข้อกำหนดการให้บริการของผู้พัฒนาเกมเองและกติกการแข่งขัน

นาย Shin Jinnai ได้เปรียบเทียบญี่ปุ่น เกาหลี และสหรัฐอเมริกา ในประเด็นการระบุตัวตนผู้โพสต์ข้อความหมิ่นประมาทแบบไม่เปิดเผยตัวตนบนโลกออนไลน์ โดยใช้กรณีสมมติของการกล่าวหาเท็จที่แพร่กระจายต่อบุคคลสาธารณะ ได้แก่ กระบวนการเปิดเผยข้อมูลทางแพ่งของญี่ปุ่น (การขอข้อมูลจากแพลตฟอร์มผู้ให้บริการ และข้อมูลระบุตัวตนผ่านคำสั่งศาลสามขั้นตอน) เทียบกับการร้องทุกข์ทางอาญา ระบบการระงับการเผยแพร่ชั่วคราวของเกาหลี (สูงสุด 30 วัน) และกระบวนการของหน่วยงานใกล้เคียงข้อพิพาทสำหรับข้อมูลผู้ใช้งาน โดยระบุว่าความร่วมมือของแพลตฟอร์มต่างประเทศเป็นอุปสรรคในทางปฏิบัติ

Plenary 3 — The Changing Nature of the Legal Profession

หัวข้อการเปลี่ยนแปลงของวิชาชีพกฎหมายในยุคปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ เป็นการนำเสนอในลักษณะปาฐกถาหลัก โดยผู้พิพากษา Chun Daeyup ผู้พิพากษาศาลฎีกา (สาธารณรัฐเกาหลี) ได้เปิดประเด็น

ด้วยการยอมรับว่าปัญญาประดิษฐ์สามารถช่วยให้ทนายความทำงานได้รวดเร็วขึ้นและขยายขอบเขตงานที่รับได้มากขึ้น แต่เตือนว่าการพึ่งพาโดยไม่มีการตรวจสอบอาจเสี่ยงต่อการกัดกร่อนความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย จุดยืนร่วมกันคือ วิชาชีพกฎหมายต้องเป็นผู้กำหนดวิธีการใช้ประโยชน์จากปัญญาประดิษฐ์อย่างจริงจัง มิใช่ปล่อยให้ถูกกำหนดโดยปัญญาประดิษฐ์ ท่าน Chun Daeyup ได้นำเสนอตัวเลขว่าปัจจุบันร้อยละ 79 ของบุคลากรวิชาชีพกฎหมายเกาหลีใช้ปัญญาประดิษฐ์ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแล้ว ในขณะที่เทคโนโลยีกำลังพัฒนาจากปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ไปสู่ปัญญาประดิษฐ์แบบ "agentic" และ "physical" และได้วางกรอบคำถามหลักที่ยังไม่มีคำตอบก็คือ การตรวจสอบยืนยันผลลัพธ์ของปัญญาประดิษฐ์และการกำหนดผู้รับผิดชอบสูงสุดต่อผลลัพธ์นั้น

ประเด็นสำคัญประการหนึ่งคือ ไม่ว่าวิชาชีพกฎหมายจะรับหลักการสากลใดมาใช้กับปัญญาประดิษฐ์ก็ตาม ความรับผิดชอบสูงสุดต่อคำวินิจฉัยทางกฎหมายต้องตกอยู่กับมนุษย์เสมอ และความไว้วางใจของสาธารณชนต่อกระบวนการยุติธรรมที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลางต้องได้รับการรักษาไว้ในฐานะหลักการสำคัญ วิทยากรได้กล่าวถึงกฎบัตรจริยธรรมว่าด้วยปัญญาประดิษฐ์ในกระบวนการยุติธรรมของยุโรปในฐานะตัวอย่างของเขตอำนาจศาลที่เคลื่อนไหวก่อนผู้อื่นในการกำหนดมาตรฐาน และเห็นว่าภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยผ่าน LAWASIA ในฐานะเวที ควรมีบทบาทริเริ่มในลักษณะเดียวกัน มากกว่าเพียงนำมาตรฐานที่พัฒนาขึ้นในที่อื่นมาใช้

คณะผู้ร่วมเสวนาตั้งข้อสังเกตว่าโลกตะวันตกเป็นผู้กำหนดกฎหมายสมัยใหม่มาตลอดหลายศตวรรษที่ผ่านมา และเห็นว่าเมื่อศูนย์กลางของโลกกำลังเปลี่ยนแปลง ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกก็มีโอกาส และในมุมมองของคณะผู้ร่วมเสวนาถือเป็นพันธกรณีที่ช่วยกำหนดยุคปัญญาประดิษฐ์ของวิชาชีพกฎหมาย ผ่านการแบ่งปันองค์ความรู้และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในระดับภูมิภาค

การอภิปรายจากนั้นได้หันไปสู่ผลกระทบเชิงโครงสร้างของปัญญาประดิษฐ์ต่อตัววิชาชีพเอง วิทยากรท่านหนึ่งได้เตือนว่าการเข้าถึงเครื่องมือ ระบบ และการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ที่ไม่เท่าเทียมกันอาจขยายช่องว่างระหว่างสำนักงานกฎหมายและสถาบันขนาดใหญ่ที่มีทรัพยากรพร้อมสรรพ กับสำนักงานขนาดเล็กในอีกด้านหนึ่ง โดยสำนักงานขนาดเล็กต้องพึ่งพาเครื่องมือเอนกประสงค์ทั่วไปซึ่งมีมาตรการป้องกันด้านความถูกต้อง การรักษาความลับ และการใช้ข้อมูลที่เหมาะสมที่อ่อนแอกว่า ซึ่งเป็นข้อกังวลที่วิทยากรตั้งข้อสังเกตว่า International Bar Association เองก็ได้เตือนไว้ว่าอาจทำให้ความเหลื่อมล้ำในตลาดที่มีอยู่เดิมลึกซึ้งยิ่งขึ้น มาตรการที่มีการเสนอ ได้แก่ โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก IBA ซึ่งมุ่งเป้าไปที่สำนักงานขนาดเล็กโดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ การฝึกอบรม และแรงจูงใจทางการเงิน ตลอดจนโครงการระดับประเทศ เช่น โครงการ Legal Innovation and Future Readiness Transformation (LIFT) ของสิงคโปร์ ซึ่งช่วยให้สำนักงานขนาดเล็กสามารถระบุ คัดเลือก และนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาปรับใช้ได้

วิทยากรหลายท่านได้กลับมากล่าวถึงสิ่งที่ยังคงอยู่ต่อไป มากกว่าสิ่งที่ปัญญาประดิษฐ์เข้ามาแทนที่ กล่าวคือ วิชาชีพกฎหมายต้องรักษาคุณสมบัติความเป็นมนุษย์อันเป็นสัญลักษณ์ของบทบาททนายความไว้ ได้แก่ วิจารณ์ญาณในการแยกแยะสิ่งที่สำคัญและตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่แข่งขันกัน ความเห็นอกเห็นใจในการ

เข้าใจสถานการณ์และความกังวลของลูกความ ความคิดสร้างสรรค์ในการหาทางออกให้กับปัญหาร่วมสมัย และเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล สัญชาตญาณสามัญสำนึก วิจารณ์ญาณเชิงจริยธรรม ตลอดจนความรู้และประสบการณ์ในภาพรวม

คณะผู้ร่วมเสวนายังได้กล่าวถึงผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ต่อวิชาชีพไว้ในกรอบทางสังคมที่กว้างขึ้น โดยอ้างอิงถึงข้อจำกัดใหม่ของจีนต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเพื่อนสำหรับผู้เยาว์ และต่อการพึ่งพาทางอารมณ์กับแชทบอตสำหรับผู้ใหญ่ การยอมรับความในสหรัฐอเมริกาเมื่อไม่นานมานี้ของ Meta เกี่ยวกับข้อกล่าวหาเรื่องอัลกอริทึมที่ก่อให้เกิดการเสพติด ข้อเสนอการกำกับดูแลของออสเตรเลียในประเด็นเดียวกัน และความเชื่อมโยงที่มีการอ้างอิงระหว่างสื่อสังคมออนไลน์ที่ขับเคลื่อนด้วยอัลกอริทึมกับการเพิ่มขึ้นของความรุนแรงทางเพศต่อสตรี ซึ่งส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังศาลอาญา การกำกับดูแลเศรษฐกิจดิจิทัลและบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ในเศรษฐกิจดังกล่าวที่เพิ่มมากขึ้นถูกอธิบายว่าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และวิทยาการหลายท่านตั้งข้อสังเกตว่าตัวมันเองก็เป็นแหล่งที่มาของงานใหม่สำหรับทนายความด้วยเช่นกัน

วิทยาการท่านหนึ่งเน้นย้ำว่าข้อกังวลหลักของวิชาชีพต่อปัญญาประดิษฐ์มิใช่เพียงประเด็นทางเทคนิค เช่น มลพิษของข้อมูลหรือข้อมูลหลอนเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องไปถึงความเคารพต่อการบริหารงานยุติธรรม บทบาทของตุลาการที่เป็นอิสระ และหลักนิติธรรม ในมุมมองนี้ จุดอ่อนที่ร้ายแรงที่สุดของปัญญาประดิษฐ์คือ การที่มันไม่มีรากฐานทางจริยธรรมของตนเองเลย ซึ่งเป็นเหตุผลว่าเหตุใดการฝึกอบรมด้านจริยธรรมจึงควรถูกกำหนดให้เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นของคุณสมบัติทางกฎหมายและเงื่อนไขของสิทธิในการประกอบวิชาชีพ

การประชุมนี้ยังได้พิจารณาแรงกดดันด้านคนต่างรุ่นและกำลังแรงงานที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ แต่ปัจจุบันทวีความรุนแรงขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์ กล่าวคือ สถานที่ทำงานในปัจจุบันมักประกอบด้วยคนสามถึงสี่รุ่นที่มีความคาดหวังแตกต่างกันในเรื่องขอบเขตการทำงาน ความยืดหยุ่น และการค้นหาความหมายในงาน และความยั่งยืนของการประกอบวิชาชีพกฎหมายถูกอธิบายว่าในท้ายที่สุดเชื่อมโยงอยู่กับความยั่งยืนของระบบยุติธรรมเอง อันเป็นระบบที่หากปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้รับการจัดการอย่างระมัดระวัง อาจเสี่ยงต่อการทำให้เส้นทางการฝึกอบรมของคนรุ่นต่อไปอ่อนแอลง

กรณีศึกษาเฉพาะของสาธารณเกาหลีได้แสดงให้เห็นประเด็นนี้อย่างชัดเจน กล่าวคือ การแข่งขันที่เพิ่มขึ้นและแรงกดดันด้านค่าธรรมเนียมที่ลดลง ถูกกล่าวหาว่าส่งผลกระทบต่อทนายความรุ่นใหม่มากที่สุด โดยการฝึกอบรมภาคบังคับหกเดือนในปัจจุบันจำกัดอยู่เพียงงานให้คำปรึกษาเป็นส่วนใหญ่ ตำแหน่งงานระดับเริ่มต้นลดลงอย่างมาก และทนายความที่เพิ่งสอบผ่านในปีนีก็เกือบร้อยละ 30 ยังคงว่างงาน ควบคู่กับอัตราการสอบผ่านเนติบัณฑิตที่ยังคงหยุดนิ่งอยู่ที่ประมาณร้อยละ 50 ท่ามกลางการฝึกอบรมที่วิทยาการเห็นว่ามุ่งเน้นการท่องจำเพื่อสอบมากเกินไป มากกว่าทักษะพื้นฐานและทักษะเฉพาะทาง

เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ดังกล่าว มีการกล่าวถึงการปรับตัวในเชิงสถาบันของศาลยุติธรรมเกาหลีเอง กล่าวคือ ภาคเอกชนด้านกฎหมายที่ตกอยู่ภายใต้ความตึงเครียด โดยจำนวนผู้ประกอบวิชาชีพเพิ่มขึ้นจากประมาณ 5,000 คน เป็นกว่า 38,000 คน ในขณะที่ตำแหน่งงานสำหรับทนายความระดับเริ่มต้นลดลงถึงสองในสาม

เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์เข้ามาปฏิบัติงานให้คำปรึกษาและร่างเอกสารแทน และในอีกด้านหนึ่งคือศาลยุติธรรมที่ติดอยู่ในสิ่งที่ท่านเรียกว่าวงจรอุบาทว์ของการสูญเสียบุคลากรที่มีความสามารถและสภาพการทำงานที่เสื่อมถอยลง กล่าวคือ บัณฑิตที่เรียนดีที่สุดหลีกเลี่ยงตำแหน่ง “นิติกรประจำตัวผู้พิพากษา” (“law clerk”) มีผู้พิพากษาเพียงร้อยละ 6.5 เท่านั้นที่ทำงานจนถึงวัยเกษียณ ปริมาณคดีสูงกว่าเยอรมนีถึงสี่เท่าและสูงกว่าญี่ปุ่นถึงสองเท่า และการร้องเรียนทางอาญาต่อผู้พิพากษาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (529 กรณี ในช่วงเวลาเพียงสี่เดือน) การตอบสนองทางเทคโนโลยีของศาลยุติธรรมคือ ระบบ “Judicial AI” ซึ่งเป็นระบบสนับสนุนแบบอิสระที่ติดตั้งในองค์กรเอง (on-premise) สร้างขึ้นบนพื้นฐานโมเดลภาษาขนาดเล็กและเทคนิค retrieval-augmented generation เพื่อลดข้อมูลหลอนให้น้อยที่สุด เปิดตัวเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2026 ภายใต้โครงสร้างการกำกับดูแล ซึ่งรวมถึงคณะกรรมการปัญญาประดิษฐ์ (จัดตั้งปี 2025) และสำนักงาน Judicial AI และศูนย์การศึกษาปัญญาประดิษฐ์เฉพาะทาง (จัดตั้งปี 2026) ควบคู่ไปกับการตอบสนองในเชิงสถาบันคือ การขยายศาลชำนาญพิเศษอย่างต่อเนื่อง (โดยมีศาลพาณิชย์ระหว่างประเทศและคดีทางทะเลโดยเฉพาะที่มีกำหนดเปิดทำการในปี 2028) ซึ่งมุ่งหวังดังที่การประชุมนี้ได้กล่าวไว้ ให้ผู้พิพากษาเป็น “ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี” ที่อำนวยความสะดวกยุติธรรมโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง มากกว่าการพึ่งพาปัญญาประดิษฐ์อย่างเฉื่อยชา และมุ่งสร้างสภาพแวดล้อมเชิงสถาบันที่รักษาผู้พิพากษาที่ดีไว้ มากกว่าที่จะสูญเสียไป อีกประเด็นหนึ่งคือคุณค่าของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สร้างขึ้นในการประชุมเช่นนี้

หัวข้อการประชุมนี้ปิดท้ายด้วยการเรียกร้องให้ลงมือปฏิบัติ กล่าวคือ ความท้าทายที่กำลังหารื้อกันอยู่นี้เป็นเรื่องลึกซึ้งและง่ายที่จะรู้สึกท้อแท้ แต่จะต้องได้รับการรับมืออย่างเป็นระบบและมีความรับผิดชอบ โดยทนายความ ซึ่งได้รับการกล่าวถึงว่าเป็น “ผู้นำในปัจจุบันและอนาคตของวิชาชีพกฎหมาย” ในเขตอำนาจของตนเอง ถูกคาดหวังให้นำมิใช่เพียงความรู้และวิจารณ์ญาณ แต่รวมถึงนวัตกรรมและความเฉลียวฉลาดมาสู่งานที่รออยู่ข้างหน้า

Plenary 4 - Balancing Law Enforcement, Human Rights and the Rule of Law in a Volatile World

ดร. Srirak Plipat ได้นำเสนอดัชนีหลักนิติธรรมของ World Justice Project โดยนิยามหลักนิติธรรมว่าเป็นระบบที่ยั่งยืนซึ่งให้ความรับผิดชอบ (รัฐบาลและเอกชนต่างต้องรับผิดชอบภายใต้กฎหมายเช่นเดียวกัน) กฎหมายที่เป็นธรรม (ชัดเจน เผยแพร่ต่อสาธารณะ มั่นคง และบังคับใช้อย่างเสมอภาค)คุ้มครองสิทธิมนุษยชนทรัพย์สิน สัญญา และสิทธิในกระบวนการ รัฐบาลที่เปิดเผย (การตรากฎหมาย การบริหาร และการบังคับใช้ที่เข้าถึงได้ เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ) และกระบวนการยุติธรรมที่เข้าถึงได้และเป็นกลาง โดยประเมินจากตัวชี้วัด 44 ตัวจัดกลุ่มเป็นแปดปัจจัย ท่านได้นำเสนออันดับดัชนีประจำปี 2025 โดยเดนมาร์ก นอร์เวย์ ฟินแลนด์

สวีเดน และนิวซีแลนด์ เป็นห้าประเทศอันดับต้นของโลก และนิการากัว เฮติ กัมพูชา อัฟกานิสถาน และเวเนซุเอลา เป็นห้าประเทศอันดับท้าย

นาย Roden Tong ได้บรรยายถึงบทบาทการกำกับดูแลของสมาคมกฎหมายฮ่องกง (The Law Society of Hong Kong) ซึ่งเป็นองค์กรกำกับดูแลตนเองตามกฎหมายสำหรับทนายความประเภท solicitor จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 1907 ภายใต้กฎหมายว่าด้วยผู้ประกอบการวิชาชีพกฎหมาย (Legal Practitioners Ordinance) ครอบคลุม solicitor ในท้องถิ่นประมาณ 14,000 คน และทนายความต่างชาติที่ขึ้นทะเบียน 1,790 คน จาก 30 เขตอำนาจศาล (ข้อมูล ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2026) ท่านได้อธิบายถึงอำนาจการกำกับดูแลของสมาคม ได้แก่ การสอบสวนข้อร้องเรียนเรื่องความประพฤติมิชอบทางวิชาชีพ การตรวจสอบบัญชี การประเมินความเหมาะสมในการประกอบวิชาชีพ และในกรณีร้ายแรง การเข้าแทรกแซงการประกอบวิชาชีพของ solicitor โดยตรง เป็นกรณีศึกษาว่าวิชาชีพกฎหมายที่กำกับดูแลตนเองสร้างสมดุลระหว่างความเป็นอิสระกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะได้อย่างไร ซึ่งท่านเชื่อมโยงประเด็นนี้กับการอภิปรายในภาพกว้างของการประชุมใหญ่นี้เรื่องการบังคับใช้กฎหมาย สิทธิมนุษยชน และหลักนิติธรรม

ภาพถ่าย

พิธีเปิดการประชุม

นางลั่นทนี ดิษยบุตร และ ดร.กนก จุลมนต์ ณ พิธีเปิดการประชุม LAWASIA ครั้งที่ 39 ประจำปี 2026

นางลั่นทนี ดิษยบุตร และ ดร.กนก จุลมนต์ ร่วมกับนาย Ban Ki-moon อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ

การประชุมคณะกรรมการประจำปีของ LAWASIA

ที่นั่งของเนติบัณฑิตยสภาในการประชุมคณะกรรมการประจำปีของ LAWASIA

ผู้แทนในการประชุมคณะกรรมการประจำปีของ LAWASIA

การนำเสนอของ ดร.กนก จุลมนต์

ดร.กนก จุลมนต์ ขณะนำเสนอหัวข้อ "Rule of Law Under Pressure" ในหัวข้อการประชุม Constitutional and Rule of Law

การมีส่วนร่วมในการประชุม

นางล้นทนี ดิษยบุตร ขณะซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการประชุมหัวข้อหนึ่ง